

JÄRJESTÖLIPUN KÄYTTÖ

Yleistä järjestölipun käytöstä

Naulaus- ja vihkimiskäytännöt sekä lipun käyttöön liittyvät tavat vaihtelevat jonkin verran eri lähteiden mukaan. Näiden tapojen omaksumisessa **tärkeintä on luoda yhteisölle etiketti, jota noudatetaan arvokkaasti eri tilaisuuksissa.**

Ulkotilaisuuksissa käytetään lipun kantamista helpottavaa kantovyötä, joka kulkee vasemman olan yli ja jossa tuppi on joko vartalon keskellä tai oikealla sivulla. Sisätilaisuuksissa tai lyhyellä kantomatalla kantovyötä ei yleensä/välttämättä tarvita.

Lippua pidetään eri tilanteissa eri asennoissa:

Lepoasento= Paikallaan oltaessa tanko asetetaan pystysuoraan jalkaterien väliin. Kantaja pitää oikealla kädellä kiinni tangosta, ja vasen käsi on kyljen vieressä.

Kantoasento= Lippua kannetaan vartalon keskikohdalla pystyasennossa niin, että oikea käsi pitää kiinni tangosta olkapään korkeudelta ja vasen oikean alapuolelta kyynärpäät kevyesti vartaloon nojaten.

Tervehdys eli kunnianteko= Lippu tervehtii liikkeessä niin, että viisi metriä ennen tervehdyksen vastaanottajaa lippu kallistetaan hitaasti 45° kulmaan suoraan eteenpäin ja nostetaan takaisin kantoasentoon viiden sekunnin kuluttua. Lippuvartijat katsovat tervehdyksen aikana eteenpäin. Kantaja voi hallita lipun liikettä työntämällä tankoa kantovyön tupessa kyljen ohi hiukan taaksepäin, jolloin tanko ei keinu kävellessä. Kantaja saa paremman otteen tangosta siirtämällä vasenta kättään hiukan ylöspäin ja oikeaa alaspäin.

Paikalla ollessaan lippu tervehtii niin, että kantaja kallistaa lipun hitaasti 45° kulmaan eteenpäin viiden sekunnin ajaksi ja tämän jälkeen nostaa sen takaisin perusasentoon. Kantaja voi jälleen tukevoittaa liikettä siirtämällä kantovyön tuppea ja hiukan myös käsiensä asentoa.

Rukousasento= Lippu kallistetaan rukousasentoon niin, että oikealla kädellä tartutaan tangosta ja ojennetaan käsi suoraksi lipun pysyessä alustalla, ja vasen käsi on kyljen vieressä. Rukousasento aloitetaan kehotuksella ”rukoilkaamme”, ja lippu palautetaan lepoasentoon ”Aamen”-sanalla. Ulkona rukousasennossa lakki otetaan päästä oikealla kädellä ja asetetaan vasemmalle käsivarrelle.

Lipun naulaaminen

Lippu naukataan tavallisesti 20-25 naukalla, ja lopullinen naukojen määrä voidaan sopia esimerkiksi järjestön juhlavuosien tai naukaajien määrän mukaan. Naukojen on oltava 5-6cm välein, jotta lippukangas kiinnittyy riittävän lujasti tankoonsa. Naukojen paikalleen lyöminen vaatii taitoa, joten esinaulaus on järkevää antaa lipputehtaan tai muun ammattilaisen tehtäväksi. Esinaulauksessa naukat jätetään hiukan koholle, ja naukaajat suorittavat naukauksen loppuun symbolisesti parilla vasaraniskulla. Naukaustilaisuutta varten voidaan teettää oma vasara, johon on kaiverrettu esimerkiksi järjestön nimi, tilaisuuden aihe ja päivämäärä, tai työ voidaan suorittaa tavallisella vasaralla. **Tavallisen vasaran käyttö ei mitenkään loukkaa lipun arvoa.**

Naukaus- ja vihkimistilaisuus on tärkeä tapahtuma järjestön historiassa, ja siitä voi tehdä hyvinkin juhlallisen tilaisuuden. **Hiukan pelkistetyimmätkin menot eivät vähennä vihkimisen arvokkuutta.** Juhlamieltä luo paitsi itse naukauksen ja vihkimisen juhlallisuus, myös juhlatilat, herkullinen illallinen, kunnianosoitusten jakaminen ja esimerkiksi kuvaajan palkkaaminen, jotta juhlijat voivat paneutua täysin illan aiheen juhlimiseen.

Naukaustilaisuus

Naukaustilaisuus voidaan järjestää oman pienemmän piirin kesken tai lipun vihkimiseen liittyvänä juhlavana tilaisuutena. Lipun naukaustilaisuuden isäntänä toimii lahjoittaja, saaja tai molemmat yhdessä. Tilaisuuteen kutsutaan yleensä tärkeät henkilöt, lipun suunnittelija ja muut lipun syntyyn vaikuttaneet ihmiset. **Ennen naukaustilaisuuden alkua lippu asetetaan avattuna pöydälle niin, että tangon kärki osoittaa heraldisesti oikealle eli yleisöstä katsottuna vasemmalle.** Toiselle pöydälle asetetaan mahdollinen lippukirja, johon naukaajat kirjoittavat nimensä, ja johon voidaan merkitä lippuun liittyvät tiedot, kuten lahjoittajat, suunnittelijat, valmistaja, piirroksat ja valokuvat sekä myöhemmin lippua koskevien tapahtumien tietoja.

Naukauseremontaan kannattaa pyytää avustajaksi henkilö, joka osoittaa naukat ja pitää kiinni lipputangosta naukauksen aikana. Naukaustilaisuuden isäntä kutsuu naukaajat etukäteen tehdyn listan mukaisesti naukaamaan. **Ensimmäisen naukan tangon yläpäästä lyö asemaltaan arvokkain naukaaja** tai lipun suunnittelija. **Viimeisen naukan lyö yhdistyksen puheenjohtaja** tai lipun vastaanottaja. Lipun suunnittelija voi naukata vaihtoehtoisesti toiseksi viimeisen naukan.

Naukaustilaisuuden koko ohjelma sisältää esimerkiksi järjestön puheenjohtajan tervehdyssanat, fanfaarin, yleensä lahjoittajan pitämän naukauspuheen, naukauksen, naukaajien nimien kirjoittamisen lippukirjaan sekä puheenjohtajan kiitospuheen, jossa kiitetään lipun syntyyn vaikuttaneita ihmisiä.

Jos vihkiminen suoritetaan heti naukauksen jälkeen, laskostetaan lippu kevyesti tankoa pitkin ja sidotaan alaosaan silkinauhalla tangon ympäri. Jos lippua ei vihitä naukaustilaisuuden jälkeen, se jätetään pöydälle levitettynä läsnäolijoiden nähtäväksi. Lippua ei vihitä, jos se on vanhan lippuselityksen kopio, vaan se otetaan naukauksen jälkeen käyttöön.

Lipun vihkiminen

Lippu vihitään yleensä kirkossa, jolloin pappi tai seurakunnan edustaja toimii vihkijänä. Vihkimistilaisuus voi olla tarkoitettu laajemmalle yleisölle kuin nauлаustilaisuus, ja se voidaan järjestää jumalanpalveluksen välittömässä yhteydessä. Lippu voidaan vihkiä myös muualla kuin kirkossa, ja vihkijänä voi toimia esimerkiksi kaupunginjohtaja tai järjestön kunniapuheenjohtaja. **Vihkimiskaavaa voidaan soveltaa tilaisuuteen, jota ei pidetä kirkossa ja jossa vihkijänä on joku muu kuin pappi tai seurakunnan edustaja.**

Vihittäväällä lipulla tulisi olla lippuvartio, jossa **lipunkantajalla kulkee molemmin puolin vähintään yksi lipunvartija eli airut, jolla on olkapään yli sidottu airutnauha.** Tämä tapa on vanha perinne ajalta, jolloin lipunkantajilla ei ollut mahdollisuutta puolustaa lippua, vaan lippuvartijat suojelivat sekä lipunkantajaa että lippua. Lipunvartijan ollessa nainen hän asettuu lipunkantajan oikealle puolelle, mies vasemmalle. **Yhdistyslipun airutnauha voi olla Suomen lipun yhteydessä käytettävä sinivalkoinen nauha tai myös maakunnallisten tai yhdistyksen omien värien mukainen.** Airutnauhaan voi suositella enintään kolmea väriä. Airutnauha on naisilla vasemman ja miehillä oikean olkapään yli kiedottuna siten, että voimakkaampi väri (sinivalkoisessa siis sininen), on alapuolella. Nauha on sidottu löysällä solmulla hieman vyötärön alapuolelle päiden ollessa yhtä pitkät. Airutnauhaa ei käytetä kansallis- ja sotilaspukujen kanssa.

Ennen vihkimistä telineisiin asetetaan paikoilleen Suomen lippu ja mahdolliset muut tilaisuuteen osallistuvat liput. Suomen lipun paikka kuorissa on seurakunnasta katsottuna vasemmalla, ja muut liput asetetaan sen molemmin puolin tai taakse. Telineissä olevilla lipuilla ei ole lippuvartiota, mutta **vihittäväällä lipulla lippuvartio on.** Jos tilaa ei ole paljon, voidaan muut liput asettaa seurakunnasta katsottuna oikealle puolelle tai kirkon käytävän molemmin puolin. **Alkusoiton aikana yleisön istuessa esim. lahjoittajien edustajat tuovat laskostetun, alaosaan sidotun lipun alttarille, jolloin lippuvartio kulkee lipun molemmin puolin tai sen edessä ja takana.**

Ennen vihkimispuhetta veisataan sopivaksi katsottu virsi. **Vihkimispuheessa** käsitellään lipun aatteellista ja yhdistävää merkitystä, sen symboliikkaa ja järjestön ihanteita, ja se päättyy lauseeseen: ”Vihkikäämme tämä lippu arvokkaaseen tehtäväänsä.” **Yleisö nousee seisomaan, kun lipun nauha avataan.** Jos lahjoittaja pitelee lippua, niin lippuvartija ottaa lipun ja lahjoittaja avaa nauhan. Muuten lippuvartio avaa nauhan. Lipunkantaja kallistaa lipun kunnia-asentoon niin, että se ylettyy alttarikaiteen sisäpuolelle. Suomen lippu ja järjestöliput kallistetaan rukousasentoon, ja **pappi suorittaa vihkimisen tarttuen vihittävän lipun liepeeseen.** Rukouksen sanojen: ”Näin olkoon tämä lippu vihitty tehtäväänsä Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen, Amen,” jälkeen liput kohotetaan rukousasennosta ja vihitty lippu käännetään seurakuntaan päin lepoasennossa.

Virren jälkeen vihitty lippu kohotetaan kantoasentoon, ja lippuvartio kääntyy muita lippuja kohti ja tervehtii Suomen lippua. Muut liput yhtyvät tervehdykseen, ja samalla ne tervehtivät vihittyä lippua. Lippuvartio luovuttaa lipun lahjoittajalle kuorissa seisten, ja järjestön puheenjohtaja ja edustajat seisovat lahjoittajaa vastapäätä. Lahjoittaja pitää luovutuspuheen ja luovuttaa lipun vastaanottajalle.

Vastaanottaja pitää vastauspuheen ja luovuttaa lipun lippuvartiolle, joka kantaa lipun pois kirkosta yleisön seistessä. **Vihitty lippu kannetaan kirkosta Suomen lipun jälkeen muiden lippujen seurattessa.** Vihkimistilaisuuden jälkeen voidaan järjestää kirkkokonsertti tai muu juhlatilaisuus, jolloin kaikki liput ovat kuorissa telineissä. Tällöin ne viedään pois vasta tilaisuuden jälkeen. Vihityn lipun paikka telineessä on Suomen lipun vieressä vasemmalla alttarilta katsottuna, jolloin siis vihitty lippu on alttarin puolella.

Lipun käyttö eri tilanteissa

Suomessa järjestölippua käytetään **aina Suomen lipun kanssa**, jolloin Suomen lippu esiintyy ennen järjestölippua.

Lipulla tervehtimisestä

Järjestölipulla tervehditään järjestön kunniamarssia ja laulua, juhlallista vakuutusta tai muuta lupausta annettaessa, muistomerkkiä paljastettaessa, vainajaa hiljaisella hetkellä muistettaessa, järjestön tai yhdistyksen sepelettä laskettaessa sekä erikseen ilmoitetuissa tai määrättyissä tapauksissa. **Lippu ei saa tervehtiessään koskettaa maata.**

Kulkueet

Kantolippua käytetään etenkin paraateissa ja kulkueissa. Kulkueen järjestäytymisen aikana liput avataan niin, että marssikäskyn tullessa ne liehuvat vapaasti. **Marssin aikana lippu pidetään avoimena kantoasennossa. Kulkueessa Suomen lippu kulkee ja esiintyy aina ensimmäisenä lippuna.** Marssijärjestyksessä soittokunta voi kulkea ensimmäisenä. Siitä noin kymmenen askeleen päässä seuraa Suomen lippu vartioineen, jonka jälkeen tulevat juhlamenojen ohjaaja, jolla on airutnauha, järjestön lippu vartioineen ja marssijat. **Useiden järjestöjen osallistuessa jokaisen jäsenet marssivat oman lippunsa jälkeen.** Jos kulkueeseen osallistuu ulkomaisia lippuja, ne kulkevat Suomen lipun jäljessä maiden ranskankielisen aakkosjärjestyksen mukaan.

Lipuista voidaan järjestää myös lippulinna, jossa soittokunnan ja Suomen lipun jälkeen tulee keskusjärjestön lippu, juhlamenojen ohjaaja tai järjestöjen johtajat, järjestölippujen lippulinna sekä marssijat. Lippulinna lipuilla ei ole lippuvartioita.

Lipun tuominen juhlapaikalle

Lippu tuodaan juhlapaikalle marssien jonossa niin, että lippu on keskellä. Sitä kunnioitetaan nousemalla seisomaan ja seuraamalla sitä katseella. Ulkona otetaan lakki päästä. Lippua pois vietäessä toimitaan samoin. Juhlatilaisuudessa liput voivat olla telineissä jo etukäteen asetettuina, tai ne tuodaan lippuvartiossa juhlatilaisuuteen ja asetetaan niille varattuihin telineisiin. Lippujen paikat ovat kuten lipun vihkimistilaisuudessa.

Surutilaisuudet

Surutilaisuudessa järjestölipun yläpäähän kiinnitetään musta surunauha tai -harso. Surunauha voidaan solmia järjestölippuun ilman rusettia kärkikoristeen juureen tangon yläosaan niin, että toinen pää on hiukan toista lyhyempi. Pidempi pää ylettyy lähes lipun alareunaan. Toinen tapa on kiinnittää surunauha sen keskikohtaan ommellusta kuminauhasta venyttämällä kuminauha kärkikoristeen yli tangon yläosaan.

Selkein tapa on tuoda liput kirkkoon valmiiksi ennen tilaisuutta. Lippuvartiolle lipun kannattelu voi olla pitkän tilaisuuden aikana raskasta, eikä lippuvartion vaihto oikein sovi surutilaisuuden luonteeseen, joten liput kannattaa asettaa jalustoihin. Kansallislippu on arkun vasemmalla puolella seurakunnasta katsottuna, järjestöliput oikealla. Jos lippuja on monta, ne voidaan asettaa samalle puolelle kansallislipun kanssa niin, että kansallislippu on keskellä tai edessä hallitsevalla paikalla. Jos lippu tuodaan kirkkoon lippuvartiossa, lipunkantaja pitää kävellessään kiinni lipun liepeestä niin, että lippu on hiukan tangon ympäri kootuna.

Jos liput eivät ole jalustoissa papin heittäessä arkulle hiekkaa, kaikki liput tekevät kunniaa. Järjestön oman sepeleen laskun alkaessa lippu on perusasennossa, ja laskun jälkeen sepeleen laskijoiden astuessa askeleen taaksepäin kunnianosoitukseksi tekee lippu tekee samaan aikaan kunniaa. Kansallislippu ei tee kunniaa järjestön sepeleelle. Rukouksen aikana lippu on rukousasennossa. Liput kulkevat hautajaissaatossa arkkuvaunun tai kantajien jäljessä ennen omaisia ja muuta saattuetta. Omaisten niin halutessa he voivat kuitenkin kulkea myös ennen lippuja, jolloin muu saattue tulee lippujen jälkeen. **Haudalla liput järjestäytyvät kuten kirkossa, ja arkkua hautaan laskettaessa kaikki liput tekevät kunniaa.** Kunniaa tekevä lippu ei saa koskettaa arkkua tai hautakumpua. Haudalta poistuvat liput kääritään kokoon. **Sotilashautajaisia koskevat omat tarkat ohjesääntönsä.**

Sankarihaudalla kansallislippu asetetaan patsaan oikealle puolelle, ja järjestölippu vasemmalle puolelle. Sepeleet lasketaan sankarihaudalla samalla tavalla kuin siunaustilaisuudessa.

Kansallislipulla suru ilmaistaan liputtamalla puolitagossa. Lippu nostetaan ensin salon kärkeen, josta se heti lasketaan arvokkaan hitaasti niin, että lipun yläreuna ylle jää noin kolmannes lippusalon mitasta. Lyhyessä salossa lippu voi olla kirjaimellisesti puolitagossa. Lippu poistetaan vetämällä se ensin takaisin salon kärkeen ja laskemalla se sitten alas. Surutalossa liputetaan puolitagossa myös virallisena liputuspäivänä. Jos hautaus on virallisena liputuspäivänä, olisi liputuksen aiheen kannalta kohteliasta, että hautajaisten jälkeen iltapäivällä lippu voitaisiin nostaa loppupäiväksi salon yläosaan. **Kansallislippua ei saa koristaa suruharsolla.** Esimerkiksi tasavallan presidentin tai puolustusvoimien päällikön henkilökohtainen lippu lasketaan vain kyseisen henkilön kuollessa tai kansallissurussa.

LIPUN HOIDOSTA

Naulatut kantoliput eivät likaannu, kun ne kuljetetaan ja säilytetään suojaussissa. Säilytyspaikaksi suositellaan kuivaa ja pimeää paikkaa. Ennen käyttöön ottoa lipun sileys on hyvä tarkistaa, ja tarvittaessa se silitetään ohuen puuvillapyyhkeen läpi max 2 pisteellä tanko hyvin tuettuna esim. pöydällä.

Tavallisesti kantolippuja ei tarvitse pestä, vaan niitä tulee käytössä kohdella niin hellävaroin, etteivät ne tahraannu. Jos pesu on välttämätön, naulattu lippu on irrotettava sitä varten.

Lippua voidaan säilyttää myös seinällä vapaasti laskeutuvana niin, että tanko lepää vaakasuorassa seinään asennettujen koukkujen varassa. Koukut ovat samaa metallia kuin tangon metalliosat, ja lipun etäisyydeksi seinästä suositellaan noin 5cm.

Lippukaappi on vaihtoehto lipun seinällä tai suojaussissa säilyttämiselle. Sopiva paikka kaapille on järjestön tilojen mahdollisimman arvokas ja näkyvä osa. Kaapissa lippu roikkuu kaapin takaseinään asennettujen koukkujen varassa vapaana ja suorana samaan tapaan kuin seinällä. Kaapin syvyydeksi suositellaan 10-15cm, ja leveyden ja korkeuden määrää tangon pituus ja lipun leveys, eli mitta tangosta liehureunaan. Lipun alapuolelle tehdään yksinkertainen teline tangon jatkokappaleelle. Kaapin alaosassa säilytetään myös naulausvasaraa, lippukirjaa ja muita lisävarusteita. Takaseinällä säilytetään koukuissa kantovyötä, surunauhaa ja airutnauhoja. Kaapin etuseinässä on lasiset liukuovet, jolloin lippu koristaa järjestön tilaa myös säilytyksessä ollessaan.